

NÅR IDEER KOMMER OP AT FLYVE

EVALUERINGENS HOVEDKONKLUSIONER

Under Teknik- og Miljøforvaltningen i Københavns Kommune er Områdefornyelse Fuglekvarteret med indsatsen Opdrift trådt ind i en rolle som facilitator af lokal virksomhedsudvikling med socialøkonomisk sigte. Det har genereret følgende resultater og erfaringer:

- **Opdrift har skabt byudvikling med socialøkonomi.** Ved at give iværksættere og sociale aktører budget til at igangsætte lokale initiativer har Opdrift bidraget til nye partnerskaber og aktiviteter, der skaber værdi for byen.
- **Socialøkonomi har vist særligt potentiale for at bidrage til social sammenhængskraft.** Der er opstået et stærkt lokalt netværk af virksomheder, iværksættere og sociale aktører, som sammen skaber nye sammenhænge i kvarteret.
- **Erhvervsudviklingen i området er styrket.** Der er skabt enkelte job, men mere fremtrædende er det, at iværksættere har indtaget byrummet og etableret mulighed for, at marginaliserede borgere kan bidrage positivt til kvarteret.
- **Opdrift har indtaget en faciliterende og fleksibel rolle, som har motiveret lokale kræfter.** Udfordringen har været at sikre tilstrækkelig tid til udvikling af initiativer og samarbejder.
- **Kvarteret og socialøkonomi er kommet i fokus i flere virksomheders forretningsudvikling.** Flere virksomheder har på grund af Opdrift taget de første skridt mod en socialøkonomisk forretningsmodel, der både gavner byudviklingen og forretningen.

Evalueringen er foretaget af:

SocialRespons

NÅR IDEER KOMMER OP AT FLYVE

Velkommen til Fuglekvarteret. Her vil vi præsentere en række unikke initiativer, der er udviklet i et samarbejde mellem stærke lokale kræfter og Områdefornyelse Fuglekvarteret i Københavns Kommune.

I Områdefornyelse Fuglekvarteret besluttede vi os i 2015 for at arbejde med en ny metode til at skabe byudvikling. Vi kaldte det nye indsatsområde Opdrift og satte os for at give spillerum til den innovation og det iværksætteri, vi så i kvarteret, og lade de lokale kræfter selv udvikle deres kvarter. Vi ønskede, at nye idéer skulle op at flyve i kvarteret.

I denne lille bog vil vi invitere jer indenfor i Opdrifts maskinrum og præsentere jer for den ramme og de værktøjer, vi har stillet til rådighed. Vi vil også introducere de lokale initiativer, der er iværksat i kvarteret og fortælle, hvordan deres gode idéer har bidraget til byudviklingen. Derfor har vi fået en ekstern evaluator til dels at kortlægge og beskrive de initiativer, der er kommet ud af samarbejdet mellem Opdrift og kvarterets aktører, og dels gennemføre en tværgående evaluering af vores arbejde.

I bogen præsenteres først Opdrifts vision, tilgang og metode. Senere kan I dykke ned i beskrivelserne af de konkrete initiativer, og endelig kan I gennem hele bogen læse evalueringens konklusioner og analyser. Bogen henvender sig både til dem, der er interesseret i byudvikling, socialøkonomi og iværksætteri, og til iværksættere, der vil se byen som en del af deres forretningskoncept. Endelig er det i høj grad henvendt til Fuglekvarteret, som er det område, der sætter rammen om og er genstand for byudvikling gennem socialøkonomiske projekter.

Vores samarbejde har været karakteriseret af mod og tillid – og det har fået gode idéer op at flyve. Vi inviterer dig hermed på en byvandring i Fuglekvarteret. God fornøjelse!

Med venlig hilsen

Områdefornyelse Fuglekvarteret

INDHOLD

Hvad er Opdrift?	4
Værktøjer i Opdrift	7
Opdrifts bidrag til byudvikling	8
Tag på opdagelse i Fuglekvarteret.....	9
1) Et højteknologisk forsamlingshus for nørder og iværksættere	10
2) Kvarterets hipstere og rødder hjælper hinanden til Fest i Nordvest..	12
3) Fuglekvarteret bygger fremtidens klimavenlige fødevarerække	14
4) Lokale insektfarme skal få naboer til at tale sammen	16
5) Lækre insektsnacks kan bringe udsatte tættere på arbejdsmarkedet	18
6) Hjemløse fra Herberget bringer julestemning til Fuglekvarteret	20
7) Herberget får det grønne til at spire i Fuglekvarteret	22
8) Lokal café og mødested hjælper andre iværksættere på vej.....	24
9) Kvarteret mødes i Folkekøkkenet på Den Bemandede Legeplads	26
10) Initiativer og samarbejder spirer videre i Fuglekvarteret.....	28
Værdiskabelse på tværs af initiativer	30
Hvad kan vi lære af Opdrift?.....	32
Gå på opdagelse i kvarteret.....	36

Mød iværksætterne og ildsjælene
på vimeo.com/opdrift

NÅR IDEER KOMMER OP AT FLYVE

Udgivet af Områdefornyelse Fuglekvarteret 2017.

Publikationen er udarbejdet i et samarbejde med

SocialRespons, der har stået for evalueringen af indsatsen.

Grafisk design og illustration: Rikke Jensen

Fuglekvarteret er et byområde i den nordvestlige del af København, som både rummer et stort industriområde, et meget grønt boligområde og et område med mange skoler. Det giver en særlig blanding af erhverv, haver, børn og mange parkerede biler. Fuglekvarteret er samtidig et udsat boligområde, hvor de offentlige mødesteder er sparsomme og den største udfordring er ensomhed. Derfor har det været oplagt at styrke kvarterets eksisterende fællesskaber.

En områdefornyelse er en helhedsorienteret indsats i et udsat byområde, der skal være med til at løfte kvarteret kulturelt, socialt og fysisk. I perioden 2013 til 2018 gennemføres en områdefornyelse i Fuglekvarteret – et samarbejde mellem kvarterets lokale kræfter og Københavns Kommune. Målet er at skabe synlige fysiske forbedringer i kvarteret, styrke fælles bånd, hjælpe nye frugtbare samarbejder i gang og tiltrække nye investeringer til området. Opdrift er én af flere indsatser under Områdefornyelse Fuglekvarteret.

HVAD ER OPDRIFT?

Opdrift er et initiativ under Områdefornyelse Fuglekvarteret, som har afprøvet socialøkonomi, innovation og iværksætteri som greb til byudvikling under overskriften Den socialøkonomiske vækstzone. Initiativet er blevet udviklet til Fuglekvarteret med afsæt i de ambitioner og relationer, Områdefornyelsen har opbygget til kvarteret.

Visionen var at anlægge nye veje for socialt fokuserede erhvervsindsatser, der bidrager til byudviklingen i Fuglekvarteret ved løbende at undersøge, hvordan og med hvilke redskaber socialøkonomi bedst kan bruges som greb til byudvikling i et udsat byområde. Målet var at skabe et miljø, hvor en bred vifte af socialt og lokalt forankrede erhvervsdrivende kunne bidrage

til Fuglekvarteret. Samtidig var der potentiale for, at relationer mellem aktører i kvarteret blev styrket, og udefrakommende aktører kunne inviteres ind i relevante og lokalt forankrede partnerskaber.

EVALUERINGEN AF OPDRIFT

Opdrift har været i kontakt med omkring 200 aktører i og uden for området som led i at opbygge netværk og tilskynde til lokale socialøkonomiske initiativer. Konkret har dette arbejde udmøntet sig i formelle samarbejder med 15 aktører. De har sammen iværksat flere initiativer, hvor iværksættere og sociale aktører udvikler og afprøver idéer, udforsker nye metoder til partnerskaber og samtidig bidrager til byudvikling. I denne lille bog beskrives ni af disse initiativer. Det er dem, evalueringen af Opdrift har haft i fokus.

Hvert enkelt initiativ er blevet kortlagt, og der er lavet en tværgående analyse af, hvilken værdi de har skabt i et byudviklingsperspektiv, og hvordan Opdrifts værktøjer og tilgang har været medskaber i processen. Evalueringen introduceres både i forbindelse med hvert

enkelt initiativ og i en tværgående evaluering, der præsenteres i afsnittene 'Opdrifts bidrag til byudvikling' og 'Hvad kan vi lære af Opdrift?'

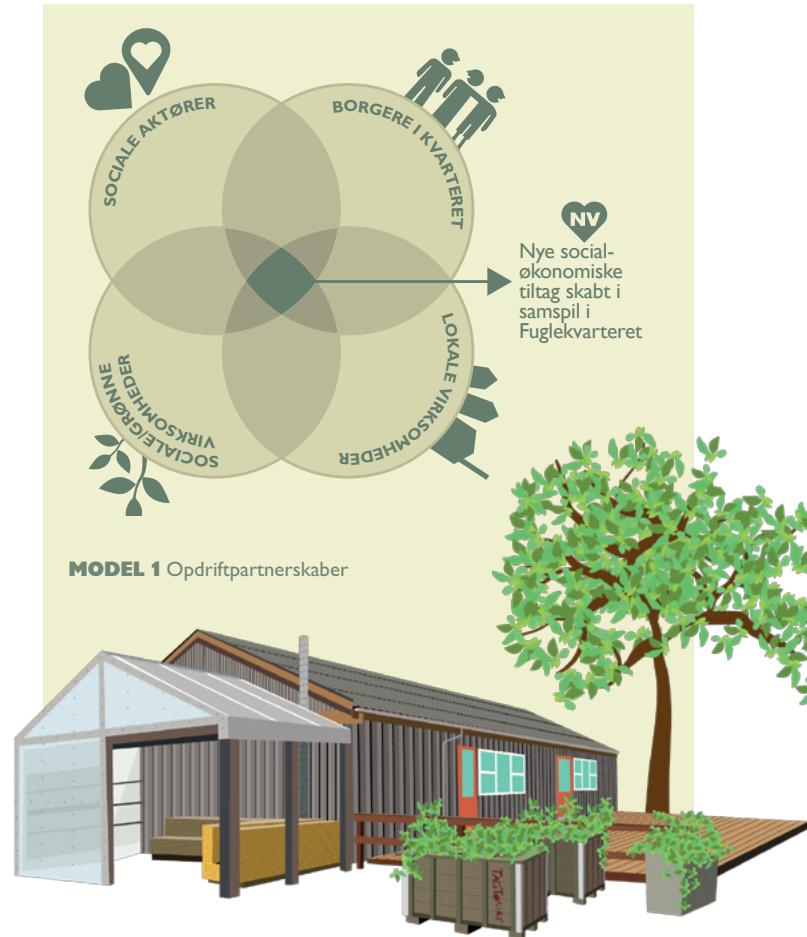
Evalueringen er foretaget af analyse- og evalueringsvirksomheden SocialRespons og gennemført i foråret 2017. Den bygger på et kvalitativt evalueringsdesign udført som en co-evalueringsproces, hvor resultater og erfaringer løbende er blevet indsamlet og valideret blandt forskellige interessenter. Forløbet er gennemført som en kombination af en evalueringsworkshop, kvalitative interview med deltagere og projektleder og deltagerobservation. Endelig er der foretaget projektrejser, hvor initiativerne er blevet fulgt på deres vej ud i kvarteret.

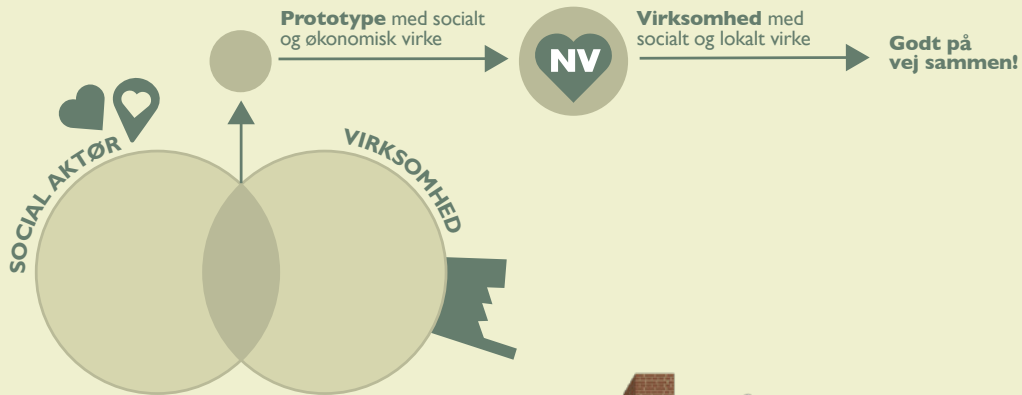
Opdrift har gjort brug af tre greb til at understøtte byudviklingen:

Partnerskaber: Opdrift har faciliteret og støttet op omkring partnerskaber mellem borgere, virksomheder, sociale aktører og sociale/grønne startups (se model 1). Tanken er, at sociale erhvervsindsatser har de bedste muligheder for at blive lokalt forankrede og økonomisk bæredygtige, når de udvikles i partnerskab og er baseret på flere kompetencer, der supplerer hinanden.

Prototyper: Opdrift har støttet socialt fokuserede erhvervsindsatser i at udvikle prototyper og pilotprojekter i Fuglekvarteret (se model 2). Tanken er, at den bedste måde at udvikle sin idé på, hvad enten det er et fysisk produkt eller en service, er at afprøve den på gadeplan.

Innovation: Opdrift har støttet op om innovative initiativer, der i samspil med lokalområdet kunne udfordre byudviklingen i Fuglekvarteret. Tanken er, at innovation kan opstå, når flere aktører sammen skaber sociale og lokale erhvervsindsatser.

MODEL 2 Eksempel på samarbejdsproces for de initiativer, der er gennemført i samarbejde med Optrift

VÆRKTØJER I OPDRIFT

Ved Opdrifts start blev der formuleret en række værktøjer, som skulle indgå i arbejdet med at skabe den socialøkonomiske vækstzone. Ved Opdrifts afslutning viser den eksterne evaluering, at følgende fem værktøjer har været brugt af de

aktører, Opdrift har samarbejdet med. Nogle værktøjer var defineret på forhånd, andre har Opdrift og aktørerne udviklet undervejs på baggrund af de lokale behov.

SPARK OG SPARRING

Med spark og sparring har Opdrift delt sin viden om lokalområdet og hjulpet initiativerne på vej ved at medudvikle idéer og tænke kvarterets ressourcer ind. Her er initiativtagerne også blevet matchet med mulige samarbejdspartnere i kvarteret. Der er givet spark og sparring til mange lokale aktører, hvoraf nogle har indgået et mere formaliseret samarbejde via en ansøgning til Opdrift Puljen.

IVÆRKSTEDET

Iværkstedet er et prototypeværksted og et community drevet af FabLab Nordvest. Iværkstedet har stillet teknologiske løsninger og ekspertise til rådighed for Opdrifts aktører, som har benyttet værket til at lave prototyper og småserieproduktion.

OPDRIFT PULJEN

Med en form for borgerbudgetter til iværksættere og sociale aktører har Opdrift Puljens mål været at understøtte de tre greb: Partnerskaber, Prototyper og Innovation, som skaber social og lokal værdi i Fuglekvarteret. Puljen har tildelt op til 50.000 kr. til prototyper og pilotprojekter, som vurderes at kunne blive levedygtige og lokalt forankrede.

NETVÆRK

Opdrift har sat kvarterets aktører i kontakt med relevante lokale samarbejdspartnere for at udvide graden af lokalkendskab. Undervejs udtrykte mange i kvarteret behov for et lokalt erhvervsnetværk, og Opdrift tog derfor imod muligheden for at koble sig på NVærk, der er et lokalt netværk for virksomheder, initiativer og enkeltpersoner i området (se s. 9). NVærk blev herefter et værktøj i Opdrift. Fik man støtte fra Opdrift Puljen, skulle man deltage i NVærk.

FORRETNINGSUDVIKLING

Opdrift har faciliteret tre forskellige tilbud om forretningsudvikling:

- 1) Københavns Erhvervshus, der har givet sparring om marked, forretningsmodel, værdikæde og revenue streams.
- 2) Interesseorganisationen Kooperationen, der har vejledt i partnerskaber, jura omkring ansættelser og balancen mellem det sociale og det økonomiske i en forretningsmodel.
- 3) Opdrift, der har støttet aktørerne i kvarternær forretningsudvikling, dvs. forretningsudvikling med fokus på, hvordan kvarterets sociale og lokale behov kan indtænkes som styrker i en forretningsmodel.

OPDRIFTS BIDRAG TIL BYUDVIKLING

Med Opdrift har sociale aktører og iværksættere fået mulighed for at afprøve partnerskaber og initiativer med socialt og lokalt fokus. Evalueringen af Opdrift viser, at puljen og arbejdet med det socialøkonomiske greb har skabt værdi inden for fire temaer, som afspejler sociale, kulturelle og erhvervsrettede

bidrag til byudvikling. De fire temaer er beskrevet i modellen nedenfor. Der henvises løbende til de fire temaer under de forskellige initiativer, og afslutningsvis beskrives værdiskabelsen på tværs af initiativerne (se s. 30).

LOKAL SAMMENHÆNGSKRAFT

Forskellige virksomheder, institutioner og borgere danner nye netværk med hinanden. Forskellige borgere oplever at være en del af et fællesskab og oplever lokalområdet som trygt og rart.

LOKALT ENGAGEMENT

Virksomheder, institutioner og borgere lægger deres tid og engagement i lokalområdet og deltager i lokale aktiviteter.

LOKALE JOB OG ERHVERVSUDVIKLING

Der er skabt nye muligheder i forhold til job i lokalområdet eller igangsat en udvikling af erhvervslivet i området, som på sigt kan skabe job.

LOKAL IDENTITET

Lokalområdet forbindes med særlige attraktive værdier og egenskaber, som skaber sammenhængskraft og fællesskabsfølelse indadtil i kvarteret og opmærksomhed udefra.

TAG PÅ OPDAGELSE I FUGLEKVARTERET

På de følgende sider inviteres du indenfor hos ni initiativer, der har samarbejdet med Oprift. Du kan læse om, hvordan iværksættere og aktører i Fuglekvarteret udvikler og afprøver nye, spændende og sjove idéer, udforsker nye metoder til socialt fokuserede partnerskaber og samtidig bidrager til byudvikling. Måske kan det give lyst til en gåtur i kvarteret og inspiration til, hvordan byen kan indtænkes i fremtidige bylivsprojekter.

For at skabe en socialøkonomisk vækstzone og skabe grobund for nye møder og partnerskaber har Oprift siden sin begyndelse været i kontakt med omkring 200 aktører i og uden for Fuglekvarteret. Konkret er det udmøntet i et formelt samarbejde med 15 aktører, der sammen har skabt flere initiativer i kvarteret – de ni af initiativerne kan du møde her.

På din vej i kvarteret vil du også kunne møde andre lokale aktører, som Oprift har haft glæde af at

samarbejde med. Det er aktører, som allerede er engageret i kvarteret og bidrager til fællesskab og naboskab. For eksempel initiativet NVværk, der er et lokalt netværk for virksomheder, initiativer og enkeltpersoner i området. NVværk er startet af Vibe & Tone – en lokal virksomhed, der laver events, arbejder for at skabe samlingspunkter omkring musik og opbygge netværk og relationer i Nordvest. Et andet eksempel er caféen Madsens Mekka, som I finder på hjørnet af Nattergalevej og Vibevej. Det er et hyggeligt samlingspunkt og en god samarbejdspartner for alle i kvarteret. Caféen bidrager aktivt til fællesskabet i lokalområdet ved bl.a. at stille lokaler til rådighed for aktiviteter og events. Madsens Mekka har dannet ramme om flere events afholdt af initiativerne, der har samarbejdet med Oprift.

På de følgende sider kan du gå på opdagelse i de enkelte initiativer og se, hvordan de arbejder og skaber værdi i Fuglekvarteret.

1 ET HØJTEKNOLOGISK FORSAMLINGSKUS FOR NØRDER OG IVÆRKSÆTTERE

FABLAB NORDVEST

FabLab Nordvest ligger på Glentevej og er en mini-fabrik, som bl.a. rummer laser-skærere, 3D-printere, CNC-fræsere og elektronikfaciliteter. FabLab Nordvest var nogle af de første i Danmark til at arbejde med open source teknologi og prototype-tænkning. Ambitionen er at tilbyde et sted, 'hvor man kan lave næsten alt'.

Det startede som en frivillig forening på seks-syv mennesker. Da områdefornyelsen flyttede ind på Glentevej, blev de tilbudt at indrette værksted ved siden af mod at tilbyde lokale socialøkonomiske virksomheder gratis adgang til værkstedet.

I FabLab Nordvest laver virksomheder som TagTomat derfor prototyper på

selvvandingsystemer, Audiocase udvikler transportable højtalere, og den lokale tekstildesigner Stine Linnemann eksperimenterer med projektet 'Væv NV Sammen' til Nordvest Festivalen. Det er samarbejdsrelationer som disse, som FabLab Nordvests initiativ med Opdrift bygger videre på for at sikre, at beboere og virksomheder fortsat kan stille viden til rådighed for hinanden i værkstedet. Sammen med Opdrift udvikler FabLab Nordvest bl.a. kurser og et kontor-fællesskab, der indtænker kvarteret i deres forretningsplan.

Kig dig om i kvarteret og find en prototype bygget i FabLab Nordvest!

“Det er torsdag aften, og FabLab på Glentevej holder sit ugentlige åbent hus. Ole står og fifler med sin bærbare computer, en masse enkroner og en fin lille kasse, han har fræset i træ. ”Det er en lommepegemaskine til børnene – nu skal der sgu være styr på udbetalingerne!” griner han til Martin, der kigger nysgerrigt til. Martin er grafisk designer og er i FabLab for første gang. Her vil han lege lidt med nogle nye teknikker i værkstedet og måske lave en gave til sin kæreste.

HVORDAN BLEV DET GJORT?

1. Som en del af samarbejdet med Områdefornyelsen stiller FabLab Nordvest ressourcer til rådighed til **Iværkstedet** – et af værktøjerne, der tilbydes under Opdrift.
2. FabLab Nordvest er udfordret af at være en forening baseret på frivillige kræfter. For at sikre, at værket kan tilbyde sine ressourcer til kvarteret, fik de finansiering af **Opdrift Puljen** til initiativer, der skal styrke den lokale forankring ved at tiltrække flere medlemmer, udvikle flere kurser og udvide åbningstiderne.
3. FabLab Nordvest har brugt **forretningsudvikling** fra Københavns Erhvervshus og Kooperationen til at lave en forretningsplan, mens Opdrift støtter dem i at udvikle en kvarternær og bæredygtig forretningsmodel.
4. Under Opdrift har FabLab skabt **netværk** med lokale virksomheder og institutioner. Bl.a. er der startet en dialog med den socialøkonomiske virksomhed Hans Knudsen Institutet. Sammen idéudvikler de på et partnerskab, som tilbyder produktudvikling til virksomheder i FabLab og produktion på HKI.

HVAD BLEV DER SKABT?

En forening med ca. 80 medlemmer, som understøtter lokalt fællesskab og **engagement**.

Et unikt, blivende samlingspunkt for området, der styrker **sammenhængskraften** ved at tilbyde undervisningsaktiviteter, faciliteter og netværk til private og virksomheder. FabLab vil fremover være en af de førende kræfter i erhvervsnetværket NVærk.

FabLab Nordvest har med Opdrifts støtte opbygget erfaringer, der gør det muligt at tilbyde ressourcer til lokale projekter, virksomheder og beboere. Virksomheder øger deres vækstpotentiale gennem muligheden for at skabe prototyper. Det bidrager til den lokale **erhvervsudvikling**.

2 KVARTERETS HIPSTERE OG RØDDER HJÆLPER HINANDEN TIL FEST I NORDVEST

AUDIOCASE + FRITIDSAKADEMIET (FRAK)

Audiocase er en lille virksomhed på Glentevej, som startede i 2014 med at sælge bærbare kvalitetshøjtalere. Siden 2016 har de også afholdt Fest i Nordvest, der tiltrækker mange gæster og viser det bedste frem fra kvarterets lokale iværksættere. Fritidsakademiet (FRAK) er en socialøkonomisk virksomhed, der arbejder på at give unge på kanten af samfundet en vej ind på arbejdsmarkedet gennem fritidsjob. De ansætter unge til at løse opgaver for f.eks. festivaler og events.

Audiocase har samarbejdet med Opdrift om at afvikle Fest i Nordvest med hjælp

fra FRAK, som var oplagt at bringe i spil, da Audiocase manglede praktisk hjælp til festen. Målet er at give gode oplevelser til Fuglekvarterets borgere, fremme mangfoldigt sammenhold og nedbryde forestillinger om Fuglekvarteret som et utrygt sted. Gennem FRAK blev tre elever fra specialskolen Sputnik hyret til at hjælpe med det praktiske og dermed blev en ny bro skabt.

Bliv en del af Fest i Nordvest. Bund en insektjuice, lad dig rive med af bassen fra DJ-pulten og smil til de unge drenge, der knokler bag ”scenen”.

Jonas og Mahdi fra Sputnik-skolen på Vibevej og Søren fra højtaler-virksomheden Audiocase er gået forbi hinanden mange gange. Nu deler de arbejdsfællesskab i Glentevejs iværksættermiljø, hvor Jonas og Mahdi hjælper med at stille op til fest. ”Hvad skal der ske med de her bannere, chef?” råber Mahdi til Søren, der kommer ud med fadølsglas i favnen. ”Kan du ikke tage Jonas i hånden og så hænge dem op derovre på muren?” råber Søren tilbage. ”Og når I så er færdige, skal vi sgu ha’ os den cola. Jeg sætter lige det her på plads, så går jeg hen og henter!”

Foto: Martin Marinov

HVORDAN BLEV DET GJORT?

1. Fest i Nordvest var blevet afholdt én gang, da Audiocase begyndte at videreudvikle konceptet sammen med Opdrift. I forvejen brugte Audiocase **Iværkstedet** til at lave prototyper på højtalere.
2. Opdrift og Audiocase fandt frem til, at FRAK kunne bidrage med løsninger på praktiske udfordringer, og Audiocase søgte **Opdrift Puljen** til at afprøve et socialøkonomisk partnerskab med relevans for kvarteret.
3. FRAK har brugt **spark og sparring** til arbejdet med at rekruttere unge fritidsjobbere. Rekrutteringen fra det helt lokale nærområde gav udfordringer, men blev løst via samarbejdet med specialskolen Sputnik.
4. Det er en udfordring at gøre festen inkluderende i forhold til borgere på tværs af sociale og etniske grupper. Opdrift og Områdefornyelsen har støttet festen i at rumme det mangfoldige kvarter og blive relevant bredt.
5. Gennem finansieringen og muligheden for at teste prototypen har Opdrift fjernet de barrierer, Audiocase havde i forhold til at afprøve socialøkonomi. De bruger nu **forretningsudvikling** til at tænke socialøkonomi ind i produktionen, som de ønsker at bevare i kvarteret.

HVAD BLEV DER SKABT?

Små midlertidige **job** til unge på kanten og en rekrutteringsplatform, som bidrager til, at flere lokale unge kan få fritidsjob gennem FRAK.

Fuglekvarteret har fået styrket sin **identitet** som et attraktivt kvarter gennem positiv omtale i medier og blandt unge i København. Festen er blevet en platform for branding af lokale virksomheder og initiativer, som støtter hinanden og styrker tilknytningen til Nordvest.

Unge fra Sputnik har fået øget tilknytning og **engagement** i kvarteret ved at arbejde for Fest i Nordvest. Der er skabt potentiale for, at unge kan inddrages yderligere i lokale netværk.

3 FUGLEKVARTERET BYGGER FREMTIDENS KLIMAVENTLIGE FØDEVAREKÆDE

BUGGING DENMARK + BEYOND COFFEE + TAGTOMAT

Jakob har med virksomheden Bugging Denmark etableret Danmarks første fårekillingefarm i en kælder på Glentevej 70. Her producerer han spiselige insekter som led i bæredygtig omstilling, og her fik han ideen til en mere bæredygtig vej fra jord til bord med Det Urbane Økosystem. To andre specialiserede virksomheder gik med i partnerskab om ideen: TagTomat, som også hører til på Glentevej 70 og skaber bynatur og grønne fællesskaber, og Beyond Coffee, som omdanner økologisk kaffegrums til spiselige østershatte og forhandler produkter baseret på ideen om et urbant økosystem. Siden er flere lokale virksomheder blevet involveret.

Bugging Denmark har samarbejdet med Opdrift om at skabe prototypen på Det Urbane Økosystem. Ideen er, at mad ikke behøver køres ind i byen med lastbil og ud igen som affald. Man kan bruge kaffegrums til at dyrke svampe i, give resterne som foder til fårekillinger, som producerer gødning til lokale byhaver. Og man kan spise fårekillinger som sunde, lækre snacks.

Kig dig om til Nordvests happenings – næste servering er måske lavet på fårekillinger, svampe og tomater fra dit lokale urbane økosystem!

Eva laver tre latte to go på Madsens Mekka og smider kaffegrumset i kassen med ugens kafferester. To dage efter blander Mikkel fra Beyond Coffee det med svampesporer og hælder det i spande. Fire uger efter skyder østershattene op af kaffen og ender i en thai-ret hos Kasper på Mågevej, mens fårekillingerne i Bugging Denmark's insektfarm spiser sig fede i kaffe-svamperesterne. Fårekillingernes ekskrementer gøder tomaterne i TagTomats plantekasser, og tomater lavet på insektgødning er sidste led i Fuglekvarterets klimavenlige fødekæde – værsgo og spis med god samvittighed!

Foto: TagTomat

HVORDAN BLEV DET GJORT?

1. Bugging Denmark startede insektfarmen på Glentevej, fordi Jakob var tiltrukket af det spirende iværksættermiljø. Via **netværket** mødte han TagTomat, og de så fælles interesser i et urbant økosystem.
2. Samarbejdet mellem Bugging Denmark og TagTomat tiltrak virksomheden Beyond Coffee, som har fundet flere relevante samarbejder i området og derfor flytter til Fuglekvarteret. De søgte **Opdrift Puljen** til at eksperimentere med prototypen på cirkulær økonomi.
3. Bugging Denmark har skabt synergi med andre aktører, som også inddrages i fødekæden, f.eks. det lokale bryggeri Flying Couch og caféerne Fovl og Madsens Mekka.
4. Bugging Denmark har på den måde samlet en kerne af netværk i kvarteret, der både understøtter ideen om Det Urbane Økosystem og den netværksmetode, som Opdrift har arbejdet med.
5. Gennem **spark og sparring** er Bugging Denmark blevet inspireret til at udvikle virksomhedens forretningsmodel ud fra direkte interaktion med Fuglekvarterets erhvervsliv og ud fra de eksperimenter, virksomheden har lavet i kvarteret.

HVAD BLEV DER SKABT?

Initiativet har skabt kvarterets insektprofil. Det er lykkedes at skabe meget stor medieopmærksomhed om insektsagen og Det Urbane Økosystem i nationale og internationale medier. Det har sat Fuglekvarteret på landkortet og styrket kvarterets **identitet**.

Den lokale **sammenhængskraft** er styrket ved, at antallet af aktører, der ser sig selv som en del af Fuglekvarterets insektbrand og understøtter hinandens initiativer, er udvidet.

Potentiale for lokalt **engagement**. Der er med initiativet udviklet principper for, hvordan der kan laves bæredygtig mad i byer og skabt potentiale for, at lokale borgere på sigt kan engagere sig yderligere i etableringen af bæredygtig fødevarerproduktion.

4 LOKALE INSEKTFARME SKAL FÅ NABOER TIL AT TALE SAMMEN

BUGGING DENMARK

Bugging Denmark er en virksomhed, som er bygget op omkring Danmarks første farm for spiselige fårekylinger. I en kælder på Glentevej producerer de fårekylinger med forskellig smagssammensætning og arbejder for bæredygtig omstilling ved at skabe opmærksomhed om spiselige insekter.

Bugging Denmark udvikler prototyper på insektfarme og kurser i insektfarming. Målgruppen er kvarterets borgere, og ideen er, at insektfarming skal styrke

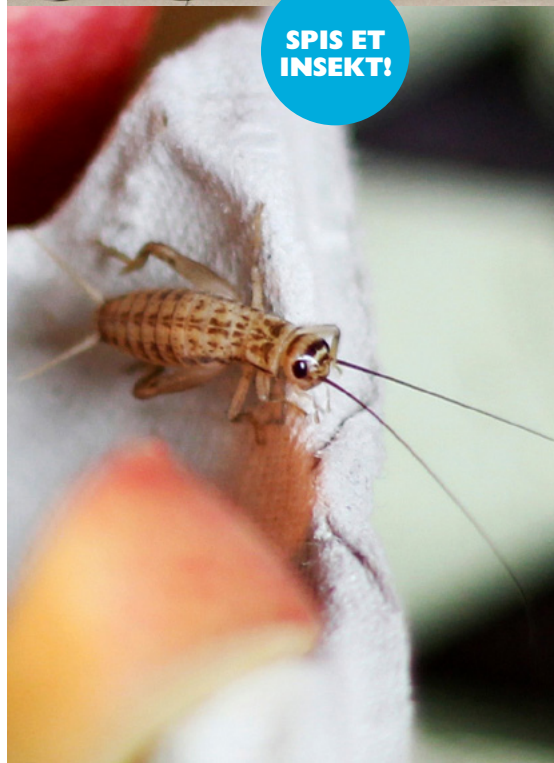
naboskabet i kvarteret ved at skabe nysgerrighed og fællesskab om spiselige insekter som alternativ til kød. Kurserne afholdes på Legepladsen på Hulgårds Plads, hvor børnene nu også får glæde af insektaktiviteterne, bl.a. i forbindelse med det månedlige folkekøkken.

I insektfarmen spiser fårekylingerne din overskydende mad og tager sig et hvil i en æggebakke under varmelampen. Kig dig omkring i Fuglekvarteret, måske bliver fårekylingerne dine nye naboer!

“Det er simpelthen for klamt!” griner Karina til de andre forældre i folkekøkkenet på Legepladsen på Hulgårds Plads. ”Jeg NÆGTER at spise det der!”
”Jeg tør godt!” siger hendes 5-årige søn Karl. Han og sidekammeraten Olivia tager hver en tørret fårekilling mellem fingrene og putter den ind i munden. Fårekylingerne har boet i insektfarmen sammen med 500 andre venner i en måneds tid. Nu ender de deres dage mellem to sæt mælketænder.
”Vi gjorde det!” hviner Olivia, og de to børn hopper grinende rundt om hinanden. ”I er skøre!” siger Karina og tager en bid af gulerodskagen i stedet.

SPIS ET INSEKT!

HVORDAN BLEV DET GJORT?

1. Bugging Denmark var optaget af socialt iværksætterier og af at skabe sociale fællesskaber ved at teste insektfarminger i boligforeninger. Gennem **spark og sparring** fandt de en model for at placere initiativet i Fuglekvarteret.
2. Gennem **netværket** i Opdrift har Bugging Denmark i Den Bemandede Legeplads på Hulgårds Plads mødt en anden type lokal aktør, end de før har samarbejdet sammen med, og har nu indgået partnerskab med Legepladsen om samarbejder om insektrelaterede aktiviteter.
3. I samarbejde med **Iværkstedet** har de lavet en prototype på insektfarmene, som nu skal produceres i værkstedet.
4. Det viste sig svært at rekruttere den først planlagte målgruppe for insektkurset (beboere fra kvarterets almene boligbyggeri). **Spark og sparring** gav input til, at der kom et bredere fokus på naboskab, så der blev rekrutteret borgere fra hele kvarteret. Kurserne er nu målrettet forskellige lokale ildsjæle.
5. Bugging Denmark afprøver pt. en forretningsmodel, hvor kvarteret er indtænkt i insektfarmeruddannelse og spredning af insektfarme. Med **forretningsudvikling** fra Koooperationen arbejder Bugging Denmark på at blive en certificeret socialøkonomisk virksomhed.

HVAD BLEV DER SKABT?

Fællesskab og naboskab blandt børn og voksne omkring lokale insektrelaterede aktiviteter. Med partnerskaber er der skabt potentiale for, at **sammenhængskraften** i kvarteret kan styrkes yderligere gennem realiseringen af flere insektaktiviteter.

Potentiale for, at flere lokale kræfter på sigt kan blive insektfarmere og dermed bidrage til lokale fællesskaber og **engagement**.

Lokale partnerskaber omkring insektprodukter, og Fuglekvarterets **identitet** som Københavns insektkvarter er yderligere styrket.

5 LÆKRE INSEKTSNACKS KAN BRINGE UDSATTE TÆTTERE PÅ ARBEJDSMARKEDET

DARE TO EAT + HANS KNUDSEN INSTITUTTET

Dare to Eat er en opstartsvirksomhed, som producerer sunde, bæredygtige snacks lavet af spiselige insekter og afholder workshops om insekter, bæredygtig omstilling og fødevarerikkerhed.

Hans Knudsen Institutet (HKI) er en lokal socialøkonomisk virksomhed, der hjælper borgere med særlige behov med at komme tilbage på arbejdsmarkedet gennem beskæftigelsesrettede forløb i deres forskellige værksteder på Glentevej.

Gennem Opdrift har Dare to Eat og HKI har indgået et partnerskab, hvor HKI

producerer emballage og merchandise til Dare to Eat, og sammen laver de events, som skal skabe synlighed om samarbejdet og give social værdi til kvarteret.

HKI afprøver samtidig forskellige andre eksterne partnerskaber med ønske om at bygge bro mellem arbejdsmarkedet og deres kursister. Derfor får den lokale gourmetrestaurant Njordvest nu også friske urter fra urtehaven hos HKI.

Find Dare to Eats fuglehuse og insektlogoer af træ næste gang, du er på tur i Fuglekvarteret.

**SNACK
TIME!**

“Kan vi finde på et sjovt indslag til Nordvestfestivalen?” siger Jessica fra Dare to Eat, som er til møde hos Mai-Britt fra den socialøkonomiske virksomhed HKI. Her fyger idéerne til sjove produkter og events i Fuglekvarteret gennem lokalet. “Hvad med at pynte standen med den store bille, I har lavet oppe i værkstedet og så lave goodiebags med insektsnacks i muleposerne med vores logoer?” foreslår Jessica, inden Mai-Britt hiver hende med op i stofværkstedet. Her er Laila og Hanne flittige med strygejernet, der sætter insektlogoer på muleposer.

HVORDAN BLEV DET GJORT?

1. Gennem **netværk** i Opdrift blev forbindelsen mellem Dare to Eat og HKI skabt. Dare to Eat så muligheder i HKI's værksteder, og HKI ønskede at afprøve nye lokale samarbejder til gavn for kursisterne på deres forløb.
2. De to aktører søgte i **Opdrift Puljen** midler til et partnerskab om, hvordan HKI kunne løse konkrete produktionsopgaver for Dare to Eat samt synliggøre samarbejdet lokalt.
3. De benytter i dag de mange muligheder for samarbejder med andre aktører under **netværket** og styrker branding af Fuglekvarteret som insektkvarter ved at etablere partnerskaber om insektprodukter.
4. Gennem afprøvningen af samarbejdet med HKI er Dare to Eat blevet overbevist om, at de skal fortsætte med en socialøkonomisk forretningsmodel, fordi det bidrager positivt til deres brand at fortælle historien om lokale partnerskaber baseret på samfundsansvar.
5. Gennem **netværk** har HKI etableret yderligere produktionsfællesskaber med virksomheder i lokalområdet.

HVAD BLEV DER SKABT?

Et stærkt og dynamisk samarbejde mellem to aktører, som har potentiale til at styrke den lokale **sammenhængskraft** gennem fællesskaber om insektrelaterede aktiviteter.

Styrket **erhvervsudvikling**. Lokale iværksættere har øget deres potentiale for at drive virksomhed og ønsker nu at bevare tilknytningen til Fuglekvarteret. De har samtidig skabt grundlag for, at HKI's kursister på sigt indgår fast i produktionen af Dare to Eats produkter og således kommer tættere på et lokalt arbejdsmarked.

Dare to Eat er blevet en del af et lokalt insektnetværk, der arbejder sammen om at udvikle Fuglekvarterets **identitet** som insektkvarter.

6 HJEMLØSE FRA HERBERGET BRINGER JULESTEMNING TIL FUGLEKVARTERET

HÅNDLANGERNE

Håndlangerne er et arbejdsfællesskab under Kirkens Korshærs Herberg i Hillerødgade. Her bor ca. 100 mennesker med sociale problemstillinger. Arbejdsfællesskabet tilbyder beboere og brugere af Herberget småjob med dursørløn. Som Håndlangere får beboerne noget at rive i, mens de udvikler deres kompetencer og skaber nye relationer mellem Herberget og lokalområdet. Det er målet, at Håndlangerne skal blive en selvkørende socialøkonomisk virksomhed.

Håndlangerne har samarbejdet med Opdrift om at igangsætte deres første

socialøkonomiske initiativ – et årligt juletræssalg, som første gang fandt sted i julen 2016 og blev en stor succes. Flere hundrede juletræer blev solgt til privatpersoner og institutioner i lokalområdet. Cirka 10 Håndlangere var beskæftiget, og initiativet skabte nok overskud til at kunne gentage salget næste år og blev dermed første skridt til, at juletræssalget bliver en årligt tilbagevendende begivenhed i kvarteret.

Hold øje med næste juletræssalg til december eller sving allerede nu forbi Herberget i Hillerødgade og se, hvad de har gang i af projekter!

“Vores forhold til Herberget har været lidt anspændt til tider,” siger Jan, der har boet i 13 år på Nattegadevej tæt på Herberget i Hillerødgade og i dag er nede for at sikre sig årets ædelgran til Herbergets juletræssalg. “Men det her skaber en rigtig god stemning og en god dynamik i området. Folk kommer hinanden mere ved!” siger han og tager imod en pøptallerken med æbleskiver fra Trine, der er en af de Håndlangere fra Herberget, som står for juletræssalget i dag.

GOD JUL!

HVORDAN BLEV DET GJORT?

1. Håndlangerne fik **spark og sparring** med henblik på at udvikle prototyper på sit virke som socialøkonomisk virksomhed, der bidrager til kvarteret. Mange idéer var i spil og et konkret initiativ blev juletræssalg.
2. Håndlangerne ønskede at skalere et eksisterende projekt "Hjemløse juletræer", som gennemføres af Aktivitetscentret Sundholm på Amager. De søgte midler fra **Opdrift Puljen** til at starte initiativet i Fuglekvarteret.
3. Aktivitetscentret på Amager stillede deres viden og erfaring til rådighed og indgik som sparringspartner.
4. Håndlangerne har i processen fået **spark og sparring** fra Opdrift og har benyttet Opdrifts kanaler til at få inddraget kvarteret i initiativet. Nabovirksomheden Novozymes tog godt imod initiativet og stillede deres parkeringsplads til rådighed til salget.
5. Områdefornyelse Fuglekvarteret havde i løbet af perioden med juletræssalg flere arrangementer med suppe for folk i kvarteret, hvor de to initiativer skabte synergi for hinanden.

HVAD BLEV DER SKABT?

Job i form af småjob til omkring 10 håndlangerne, som kommer væk fra Herbergets rammer og ud i en arbejdssituation, der giver dem stolthed og fastholder dem i normalsamfundet. Der er skabt styrket grundlag for, at Håndlangerne kan beskæftiges i andre lokale samarbejder.

Sammenhængskraften i kvarteret er blevet styrket. Beboere fra de omkringliggende andelsforeninger har oplevet nye sider af Herberget og dets beboere, og det har skabt en mere positiv relation til lokalsamfundet.

En platform for styrket lokalt **engagement** ved at lokale borgere har fået større tydelighed om den sociale opgave, der løftes i bydelen, og kan deltage i aktiviteter omkring Herberget.

7 HERBERGET FÅR DET GRØNNE TIL AT SPIRE I FUGLEKVARTERET

TAGTOMAT + HÅNDLANGERNE

TagTomat er en virksomhed startet af bybonden Mads. Med base i værkstedet på Glentevej skaber TagTomat bynatur og grønne fællesskaber i byen og samarbejder med mange i Fuglekvarteret, f.eks. FabLab Nordvest, Hans Knudsen Institutet og Bugging Denmark. TagTomat er i dette initiativ gået sammen med Håndlangerne – et arbejdsfællesskab under Kirkens Korshærs Herberg i Hillerødgade. På Herberget bor ca. 100 mennesker med sociale problemstillinger, som gennem arbejdsfællesskabet Håndlangerne får noget at rive i, mens de udvikler deres kompetencer og skaber nye relationer mellem Herberget og lokalområdet.

I samarbejde med Opdrift udvikler og afprøver TagTomat og Håndlangerne en samarbejdsmodel, hvor de sammen løser opgaver i kvarteret og bidrager til at Håndlangerne bliver synlige uden for Herberget. De skal sammen anlægge grønne områder, som Herberget efterfølgende skal vedligeholde. Sammen har de f.eks. fået en opgave for den store lokale biotekvirksomhed Novozymes om at gøre et gråt areal foran fabrikken til en lækker blomsterhave.

Kig dig om i kvarteret og følg med i de grønne projekter. Hvem passer de grønne planter på dit hjørne?

GRØNNE
GLÆDER!

Foto: Kristine Kållerich

Foto: TagTomat

“Håndlangerne og TagTomat holder plantekasseworkshop hos caféen Madsens Mekka på hjørnet af Nattergalevej og Vibevej. Lene er kørt helt fra Brønshøj for at deltage sammen med sin datter, som bor i kvarteret. ”Her er så hyggeligt! Hvis jeg ikke boede i Brønshøj, ville jeg bo her”, siger hun beslutsomt, mens hun forsigtigt sætter en timian ned i jorden. ”Folk kommer ud af lejlighederne, når der forgår noget nede på gadehjørnerne. Det giver noget fællesskab og naboskab,” smiler hun og løfter kassen med planterne hen til de store bede ved kagebordet.

HVORDAN BLEV DET GJORT?

1. TagTomat og Herberget kendte hinanden og havde samarbejdet før. De søgte **Opdrift Puljen** for at intensivere samarbejdet. TagTomat kommer med ekspertisen i forhold til det grønne og står for kontakten til kunderne. Herberget står for rekruttering af beboere og for at få initiativet gjort til en permanent del af Håndlangernes virke.
2. Selvom TagTomat er en etableret virksomhed, er det en vedvarende udfordring at skabe kontakt og kundegrundlag hos f.eks. boligforeninger, som kan have gavn af grønne projekter. Virksomheden har brugt **spark og sparring** til at etablere kontakter i kvarteret.
3. Herberget har især brugt støtten til **forretningsudvikling** som led i at sikre en bæredygtig kvarternær udvikling af Håndlangernes virke.
4. Parterne benyttede sammen muligheden for at besøge Københavns Erhvervshus og Kooperationen og brugte det til en snak om partnerskabsform, kontrakt mv.
5. Både TagTomat og Håndlangerne har indgået samarbejder med andre aktører i **netværket** – samarbejder, som er blevet formaliseret og afprøves gennem andre initiativer under Opdrift.

HVAD BLEV DER SKABT?

Tre beboere fra Herberget er kommet i en form for **job**, og Håndlangerne er kommet et skridt nærmere at blive en selvkerende socialøkonomisk virksomhed, der skaber lokale småjob.

Lokal **sammenhængskraft** som følge af f.eks. workshops, hvor beboere fra kvarteret og Herberget mødes om at lave plantekasser. Brugerne fra Herberget ses i en ny sammenhæng sammen med en bredt anerkendt virksomhed som TagTomat.

En lokal social aktør, der blev opfattet som problemfyldt af omverdenen, har fået et forbedret image. Det styrker bydelens **identitet**, at Herberget i højere grad er blevet en integreret del af kvarteret.

8 LOKAL CAFÉ OG MØDESTED HJÆLPER ANDRE IVÆRKSÆTTERE PÅ VEJ

FOVL + MOR'S MADPAKKE

Fovl er Sneppevejs hippe café, som har eksisteret siden februar 2016 og byder på kaffe, øl, snacks og forskellige kulturelle oplevelser. Frem for alt er det et mødested og åbent fællesskab for beboere i området. Mor's Madpakke er en opstartsvirksomhed, som vil lave madpakker til håndværkere og catering ud af huset. Lisann, som er på revalidering, har gennem et tilbud i Københavns Kommune udviklet forretningsmodellen bag Mor's Madpakke.

Begge virksomheder havde et ønske om at tage del i lokalområdet. Fovl er nu gået sammen med Opdrift om at etablere sig

som en "modervirksomhed", der stiller lokaler og sparring til rådighed for andre mindre virksomheder. Samarbejdet med Lisann er det første af et sådan co-partnerskab. Her får Fovl sparring om mad og aflastning i caféen, og Lisann får en base og et netværk i opstarten af sin virksomhed. Målet er, at når Mor's Madpakke er en etableret virksomhed, der står på egne ben, kan en ny virksomhed flytte ind.

Kig forbi Sneppevej til en pause fra trafikken på Frederikssundsvej, og hør mere om, hvad der rører sig blandt lokale iværksættere!

“ Lisann triller hen til cykelstativerne foran Fovl med sin ladycykel. På siden står der 'Mor's Madpakke' med store bogstaver. ”Nå, hvad har du så med i dag?” smiler Poul, som er vej ind på Fovl for at drikke morgenkaffe. ”Hvidkål, æbler, sennep og en masse andet godt” svarer hun, mens hun læser varerne af. ”Der skal jo gris på gafflen!” griner hun. Lisann skal ind i Fovls køkken og bruge formiddagen på at lave flæskkestegssandwich til et arrangement i caféen, inden hun om eftermiddagen skal ud og sælge madpakke-koncepter på lokale byggepladser i Nordvest.

HVORDAN BLEV DET GJORT?

1. Allerede da Fovl åbnede, brugte de **spark og sparring** til at samarbejde om at igangsætte folkekøkkener på Den Bemandede Legeplads. Gennem **netværk** i Opdrift mødte Fovl og Mor's Madpakke hinanden.
2. Fovl søgte **Opdrift Puljen** og fik støtte til at afprøve co-partnerskabet, fordi det bidrager til et rummeligt lokalt erhvervmiljø. Forretningsmodellen bag Mor's Madpakke er godkendt af Københavns Erhvervshus og har udløst et mikrolån, som Lisann bruger som afsæt til opstart af sin virksomhed.
3. Fovl har løbende brugt **spark og sparring** i Opdrift til forretningsudvikling, der indtænker kvarteret i deres forretningsmodel.
4. Mor's Madpakke har fået de første kunder, men er lidt gemt væk i Fovls køkken. Lisann har derfor skaffet sig en ladcykel og overvejer at få en campingvogn til weekendsalg.
5. Fovl vil fortsætte med at bidrage til, at små lokale virksomheder bruger deres lokaler og sparring til at komme godt fra start.

HVAD BLEV DER SKABT?

En styrkelse af en mere lige fordelt **erhvervsudvikling** i kvarteret. Der er skabt en ny lokal virksomhed med gode opstartsforhold. Omvendt får caféen aflastning, nye produkter og et styrket forretningsnetværk i deres lokalområde, som gør det muligt at få nye samarbejdspartnere og øget eksponering.

Fovl er som etableret lokal virksomhed blevet styrket i deres sociale ansvar og **engagement**. De bidrager gennem samarbejdet med Mor's Madpakke til, at der skabes nye lokale tilbud til borgerne.

Samarbejdet mellem de to lokale virksomheder bidrager til et levende hverdagsbillede og styrker Fuglekvarterets **identitet** som et sted, hvor man hjælper hinanden og tænker i fællesskab.

9 KVARTERET MØDES I FOLKEKØKKENET PÅ DEN BEMANDEDE LEGEPLADS

DEN BEMANDEDE LEGEPLADS PÅ HULGÅRDS PLADS

Legepladsen på Hulgårds Plads er et grønt åndehul og mødested for områdets familier og skoleklasser i hverdagen. Foruden den daglige bemandede åbningstid, hvor pædagogisk personale står for børneorienterede aktiviteter, danner legepladsen ramme om en række kulturelle arrangementer for kvarteret.

Legepladsen fik midler til et midlertidigt udekøkken i forbindelse med Vinterbyen 2016, som er en række arkitektinstallationer sat i værk af Områdefornyelse Fuglekvarteret. Det lille overdækkede udekøkken er blevet kernen omkring et

folkekøkken, der samler mange borgere fra kvarteret i et fællesskab, hvor også flere lokale iværksættere møder og inddrager borgerne i aktiviteter, f.eks. caféen Fovl og virksomhederne TagTomat og Bugging Denmark. Folkekøkkenets store arbejde med at samle kvarterets på tværs af alder, baggrund og typer, er så stor en succes, at Opdrift nu har fået grobund for at gøre udekøkkenet permanent.

Pak familien i ladcyclen og tag med til folkekøkken og udendørskoncert på Den Bemandede Legeplads!

“*Det er vinter, og der er Solhvervsfest på Legepladsen på Hulgårds Plads. Fra lejlighederne i området myldrer det frem med børn og voksne, klapvogne og ladcycler. Ved bålet sidder børn i rundkreds og kigger ind i flammerne, mens de vipper de lange pinde, så snobrødet kan bage færdig. Sara og Mohammed laver svedige dansemoves foran en stor lysinstallation, og musikken bølger fra koncerten på scenen. Der dufter af karry og nybagt brød, og Amrita har fået naboen med på at lave maden til næste måneds folkekøkken, for indisk mad skal smage af Indien og ikke bare af karry!*”

LEG OG MAD!

Foto: Stefan Ravn

HVORDAN BLEV DET GJORT?

1. Til arrangementerne under Vinterbyen 2016 fik Den Bemandede Legeplads midler til et midlertidigt køkken. Pga. succesen med Vinterbyen gik Legepladsen, Opdrift og den lokale borgerdrevne Grønne Forening sammen om at etablere et månedligt folkekøkken.
2. Med midler fra Opdrift etableres der nu permanente køkkenfaciliteter på Den Bemandede Legeplads, så succesen med folkekøkkenet kan fortsætte.
3. Bugging Denmark laver kurser i insektfarming på legepladsen og har præsenteret retter med insekter til folkekøkkenet. Et terrarium bygget i **Iværkstedet** flytter ind på legepladsen og skal være centrum for børneorienterede aktiviteter om insekter og bæredygtig fødevarereproduktion.
4. Der er startet et samarbejde med de lokale caféer Madsens Mekka og Fovl. For eksempel sikrer sidstnævnte, at overskudsmad fra folkekøkkenet gives væk gratis i caféerne.
5. **Spark og sparring** og **netværk** har understøttet, at Legepladsen konstant tænker i udviklingsmuligheder og partnerskaber og fortsætter med at tiltrække mange besøgende fra lokalområdet.

HVAD BLEV DER SKABT?

Folkekøkkenet på Legepladsen er blevet et permanent samlingspunkt i kvarteret, som har tiltrukket helt op til 300 lokale borgere. Det styrker det lokale **engagement** og bidrager til lokalt liv og tryghed.

Sammenhængskraften i kvarteret er blevet styrket ved, at lokale beboere med forskellig alder og social baggrund mødes og danner fællesskab i folkekøkkenet.

Der er skabt **erhvervsudvikling** og merværdi til en legeplads med et lille budget – f.eks. i form af flere aktiviteter og læringsmuligheder for lokale børn og faglig udvikling blandt personalet. Et midlertidigt byggeri er blevet stationært og vil blive drevet af Legepladsen fremover.

10 INITIATIVER OG SAMARBEJDER SPIRER VIDERE I FUGLEKVARTERET

Et af de sidste initiativer, der nu igangsættes i samarbejde med Oprift, er Beyond Coffees partnerskab med Kirkens Korshærs arbejdsfællesskab Håndlangerne om at åbne og drive en svampefarm i Fuglekvarteret. Det er endnu et eksempel på, at nye partnerskaber bliver ved at vokse frem i kvarteret.

Beyond Coffee er en virksomhed og et projekt, der omdanner økologisk kaffegrums til spiselige østershatte. De har en svampefarm og en butik på Nørrebro, hvor de bl.a. sælger de spiselige svampe. Beyond Coffee startede deres virke i Fuglekvarteret via samarbejdet i Det Cirkulære Økosystem (initiativ 3). Via netværket i Oprift har Beyond Coffee opbygget kontakt til Håndlangerne, og sammen skal de afprøve en model, hvor Håndlangerne ansættes til at hjælpe med en lokal produktion af svampe. Takket være åbenheden fra den lokale virksomhed Novozymes har initiativet fået faciliteter til at åbne en svampefarm på samme grund, hvor Håndlangerne har deres juletræssalg i december måned.

Initiativet giver Beyond Coffee mulighed for at afprøve et socialøkonomisk element i deres forretning. Det har de haft et ønske om længe. Samarbejdet vil skabe flere lokale småjob til Håndlangerne og dermed støtte dem på deres vej imod at blive et selvkørende arbejdsfællesskab, der giver beboerne på Herberget en ramme, hvor de bl.a. bidrager positivt til kvarteret.

I fremtiden ser vi nok Håndlangerne køre rundt og indsamle kaffegrums hos lokale caféer som Madsens Mekka og Fowl og senere bringe svampe ud til lokale restauranter. Eller de vil arbejde på svampefarmen og dermed få mulighed for at udvikle endnu flere kompetencer inden for grønt arbejde, sådan som de har fået succes med i Håndlangernes samarbejde med TagTomat. Initiativet læner sig dermed op ad erfaringer fra Håndlangernes juletræssalg, Det Urbane Økosystem samt TagTomat og Håndlangernes samarbejde om grønne driftsopgaver.

Hold øje med Fuglekvarteret, for her spirer det med nye partnerskaber og initiativer, der bringer liv til området!

KAFFE-GRUMS!

Foto: Stefan Ravn

VÆRDISKABELSE PÅ TVÆRS AF INITIATIVER

STYRKET LOKAL SAMMENHÆNGSKRAFT

Et af de stærkeste resultater af Opdrift er, at netværket mellem lokale virksomheder, foreninger og ildsjæle er blevet så stærkt, at det nu er naturligt for mange at samarbejde og sammen udvikle og afprøve nye idéer og tiltag. Samtidig er der potentiale for, at sammenhængskraften også øges på tværs af de mennesker der bor og færdes i kvarteret.

■ Der er opstået et stærkt netværk af aktører centreret om initiativer i og for kvarteret. Alle aktører giver udtryk for, at de vil fortsætte samarbejdet, efter Opdrift slutter. Der er dermed skabt et fundament for samarbejde i kvarteret, der øger sammenhængskraften og fokuserer på social bæredygtighed.

■ Der er skabt nye sammenhænge i kvarteret. F.eks. køber beboere fra Fuglekvarteret juletræer af beboere på Herberget og får dermed anledning til ny dialog (Initiativ 6), og lokale unge med sociale udfordringer får fritidsjob til Fest i Nordvest (Initiativ 2). Hvis socialøkonomiske prototyper som disse formår at blive driftsikre, kan det på sigt øge sammenhængskraften yderligere.

STYRKET LOKALT ENGAGEMENT

Med Opdrift har sociale aktører og iværksættere fået mulighed for at kanalisere deres virkelyst ind i lokalområdet, engagere hinanden i partnerskaber og trække andre aktører til kvarteret. Med fortsatte partnerskaber er der mulighed for på sigt at realisere potentialer for at styrke borgernes engagement.

■ Virksomheder med adresse i kvarteret har engageret sig i området. F.eks. har Novozymes stillet områder til rådighed for Kirkens Korshærs Herbergs juletræssalg (Initiativ 6) og Beyond Coffees svampefarm (Initiativ 10), og Hans Knudsen Institutet samarbejder med lokale iværksættere (Initiativ 5). Der er dermed skabt grobund for ny energi i kvarteret og et fundament for, at de lokale samarbejdsrelationer blomstrer og knoppsyder, efter Opdrift lukker.

■ Udbuddet af lokale aktiviteter og samlingspunkter, som borgerne kan engagere sig i, er øget. For eksempel i kraft af FabLab Nordvest (Initiativ 1) og Folkekøkken på Den Bemandede Legeplads (Initiativ 9). Flere initiativer har potentialer for at kunne engagere borgere, men pga. manglende tid er det endnu ikke realiseret. F.eks. har Hans Knudsen Institutet ikke nået at gøre produktionen af Dare to Eats produkter til en del af deres kursistforløb. I stedet har ansatte stået for produktionen. (Initiativ 5)

LOKALE JOB OG ERHVERVSUDVIKLING

Fordi initiativerne har under et år på bagen i samarbejdet med Opdrift, er det for tidligt at vurdere deres betydning for permanent lokal jobskabelse. Der er dog skabt enkelte job, og særligt er der skabt nye broer til arbejdsmarkedet f.eks. for Håndlangerne (Initiativ 6 og 7) og de unge fra FRAK (Initiativ 2). Der er også tydelige tegn på en øget lokal erhvervsudvikling, som virksomhederne har et godt afsæt for at realisere til konkrete job på sigt.

■ Virksomheder opstår, flytter til eller bliver i kvarteret på grund af nye potentialer. Lokale virksomheder, som var i opstartsfasen ved Opdrifts start, er blevet mere etablerede og har styrket vækstpotentialet. Etablerede virksomheder har flere lokale aktiviteter og større lokalt tilhørsforhold. Derudover er f.eks. Mor's Madpakke opstået (Initiativ 8), og Beyond Coffee er flyttet til kvarteret pga. samarbejdet (Initiativ 10).

■ Der er skabt midlertidige lokale småjob og dermed bro til udsatte unge og voksne, der ofte betegnes som utryghedsskabende. Det er usikkert, om de forskellige småjob er bæredygtige på sigt, men der er skabt et fællesskab af aktører, der oplever udbytte af at samarbejde om småjob. Dermed er der et potentiale for at fastholde og skabe flere af disse job.

STYRKET LOKAL IDENTITET

Opdrifts succes med at skabe synergi mellem de mange aktører og initiativer har bidraget til at styrke en fælles identitet, som giver positiv omtale af kvarteret og stiller et tilhørsforhold til rådighed for lokale virksomheder og borgere.

■ Identiteten handler om, at det i Fuglekvarteret bobler med kreative idéer og iværksætteri, og der tænkes i bæredygtig udvikling både socialt og miljømæssigt. Det kommer f.eks. til udtryk i fortællingen om Fuglekvarteret som Købehavns insekthovedkvarter, som gennem initiativerne bevæger sig rundt i kvarteret og gentages fra Legepladsen på Hulgårds Plads til Hans Knudsen Institutet (Initiativ 9 og 5).

■ Identiteten styrker kvarterets indre sammenhængskraft og ydre tiltrækningskraft. F.eks. lader den styrkede lokale identitet til at bidrage til øget tilslutning til netværksarrangementerne i NVærk, hvor også nye aktører – både enkeltpersoner og virksomheder – kommer til. Det ses også, når initiativerne får lejlighed til at vise deres produkter til Fest i Nordvest og dermed viser udefrakommende, hvad kvarteret byder på, og når festen og insektaktiviteterne tiltrækker positiv medieomtale (Initiativ 2 og 3).

HVAD KAN VI LÆRE AF OPDRIFT?

Som en del af Områdefornyelse Fuglekvarteret har Opdrift eksperimenteret med at sætte socialøkonomi i centrum af det decentrale kommunale arbejde med at skabe byudvikling. Samlet set afspejler Opdrifts bidrag til byudviklingen gennem styrket erhvervsudvikling, identitet, sammenhængskraft og engagement nogle af de forskellige bundlinjer, som værdien af socialøkonomi kan bedømmes ud fra (se s. 30-31). Som led i evalueringen af Opdrift introduceres her de væsentligste erfaringer – såvel potentialer som begrænsninger – i Opdrifts arbejde med socialøkonomi som greb til byudvikling.

SOCIALØKONOMI KAN SKABE SAMMENHÆNGSKRAFT

Det socialøkonomiske element har vist særligt potentiale i forhold til at bidrage til lokal sammenhængskraft. Byområdets sammensætning er dog også afgørende for hvilke typer partnerskaber, der kan indgås.

■ Det socialøkonomiske element og det målrettede arbejde med partnerskaber har givet anledning til nye møder og samarbejder mellem forskellige typer aktører. Opdrift har dermed vist et særligt potentiale i forhold til at skabe social sammenhængskraft, som ellers kan være en udfordring i arbejdet med byudvikling.

■ Omvendt ses der tegn på, at Opdrift primært har appelleret til en gruppe af unge kreative iværksættere, som i forvejen var tiltrukket af kvarteret. Der er arbejdet for både at nå ud til ældre, etablerede virksomheder i

området og få involveret flere udsatte grupper, men det er ikke lykkedes i det ønskede omfang. Det kan både skyldes den tilgang, der er anvendt og det specifikke byområde, hvor den er iværksat.

■ Et af Opdrifts greb, som tegner til at styrke bæredygtigheden af kvarterets netværk og forbindelser, er koblingen af initiativerne til et lokalt netværk (NVærk), hvor aktører bl.a. mødes om planlægningen af fremtidige begivenheder i kvarteret (for eksempel Kulturnat og Nordvest Festival). Det giver initiativerne et sted at mødes – også fremover.

”Opdrift har bidraget til, at man ser mange flere muligheder i hinanden og bliver bedre til at tale sammen. Der er flere ting, der kan lade sig gøre, hvis man er flere til at løfte en opgave.”

**Mai-Britt, Hans Knudsen
Institutet**

DET TAGER TID AT SKABE JOB MED ET SOCIALT SIGTE

Opdrifts værktøjer har været virkningsfulde til at styrke erhvervsudviklingen i området. Der er også skabt enkelte job, men der er i højere grad tale om, at der er skabt nye broer mellem lokale iværksættere og borgere, der var præget af marginalisering.

■ Erfaringer fra Opdrift viser, at arbejdet med socialøkonomi og et særligt fokus på netværk og partnerskaber mellem forskelligartede aktører kan fremme erhvervsudviklingen i området. Denne udvikling kan på sigt bidrage til vækst og jobskabelse i området, men det tager tid.

■ Det er ikke nødvendigvis givende med et snævert målfokus på jobdannelse i arbejdet med socialøkonomi, især hvis der arbejdes med korte tidsrammer. Der er flere parametre at bedømme socialøkonomi ud fra, og ikke alle forretningsmodeller fungerer optimalt med et snævert fokus på jobdannelse. Derimod kan friere rammer for socialt ansvar fremme højere grad af innovation og dermed skabe nye muligheder for beskæftigelse på sigt.

KVARTERNÆR OG SOCIALØKONOMISK FORRETNINGSUDVIKLING ÅBNER NYE DØRE

Med sparring der har sat kvarteret og socialøkonomi i fokus, har Opdrift bidraget til, at flere virksomheder tager første skridt mod en socialøkonomisk forretningsmodel, der både gavner byudviklingen og initiativerne.

■ Erfaringer fra Opdrift viser, at nogle aktører oplever det som risikofyldt, besværligt eller økonomisk udfordrende at afprøve en socialøkonomisk forretningsmodel. Samarbejdet med Opdrift har gjort de første skridt nemmere, og nogle aktører har nu igangsat processer for at blive en certificeret socialøkonomisk virksomhed.

■ Erfaringerne viser, at kvarternær forretningsudvikling som værktøj (se side 7)

kan bidrage til initiativernes levedygtighed samtidig med, at initiativerne bidrager til lokalområdet. Virksomhederne oplever f.eks., at det gavner deres brand at udvise socialt ansvar og være en del af en større fortælling om kvarteret. Endelig har den kvarternære forretningsudvikling bidraget til, at initiativerne har opdyrket partnerskaber med etablerede lokale virksomheder og institutioner.

”Hvis vi ikke havde økonomi fra Opdrift til at afprøve et samarbejde med FRAK, havde vi nok ikke taget chancen på det. Samarbejdet med Opdrift gør, at vi kan tage chancen. Vi bliver tvunget hen i en retning, hvor vi skal finde lokale aktører”.

Mikkel, Audiocase

(SOCIAL) INNOVATION KRÆVER RISIKOVILLIGHED OG FLEKSIBILITET

Med fleksibel facilitering og villighed til at risikere, at ikke alt lykkes efter hensigten, giver initiativer som Opdrift plads til borgerdrevet innovation. Men tydelige krav og tid nok til implementering er også vigtigt.

Opdrift er trods sin rolle som kommunal aktør lykkedes med at indtage en faciliterende og fleksibel rolle. Det har motiveret initiativtagernes innovations- og virkelyst, at deres initiativer er blevet forstået og imødekommet.

Spark og sparring med projektlederen har bidraget til, at initiativerne kunne udvikle sig og justeres undervejs, hvilket er sket for op imod halvdelen af initiativerne. Her kræves et særligt fokus på en balancegang mellem på den ene side at give initiativerne mest muligt rum for innovation og på den anden at stille krav om resultater i forhold til byudvikling.

Fleksibiliteten i puljeprocessen lader samtidig til at kræve stor tydelighed i hvilke krav, der følger med puljebevillingen. Aktørerne har været positive over for krav om deltagelse i obligatoriske aktiviteter, men flere efterlyser mere klarhed fra starten om, hvad der forventes.

Endelig har tid været en begrænsende faktor. Mange puljebevillinger blev givet tre-fire måneder inden Opdrifts afslutning. Flere aktører oplever, at længere tid til implementering ville have givet bedre muligheder for at nå ud til målgrupperne blandt borgerne og for ordentligt at etablere samarbejder med samarbejdspartnere.

”Vi har sammen fået gode idéer og ladet os inspirere af hinanden. Der er enormt meget lyst og begejstring mellem aktørerne og Opdrift. Jeg synes, vi har udfordret hinanden i et trykt og positivt rum – ellers kan gode idéer ikke komme op at flyve.”

Iben, projektleder i Opdrift

SOCIALØKONOMI ER ÉT GREB BLANDT FLERE

Socialøkonomi er ét greb i arbejdet med byudvikling, som med fordel kan kombineres med andre greb. Med en tæt kobling af initiativer som Opdrift til Områdefornyelsens øvrige arbejde er der potentiale for synergieffekter.

Opdrift har i nogen grad skabt merværdi til Områdefornyelsens øvrige arbejde ved, at initiativer i Områdefornyelse Fuglekvarteret har koblet sig på Opdrift-initiativernes arbejde og omvendt. Indsætterne har støttet hinanden, og der er opstået nye dynamikker og nye samarbejder.

Omvendt er der tegn på, at samspillet kunne have været langt større. Opdrift har med sin puljefinansiering formået at trække unge kreative personer med iværksættertrang tættere på Områdefornyelsens arbejde, end man normalt kan forvente. Det har genereret aktiviteter og rekrutteringsplatforme, som Områdefornyelsens øvrige indsatser med fordel kan tilknyttes og benytte sig af i endnu højere grad.

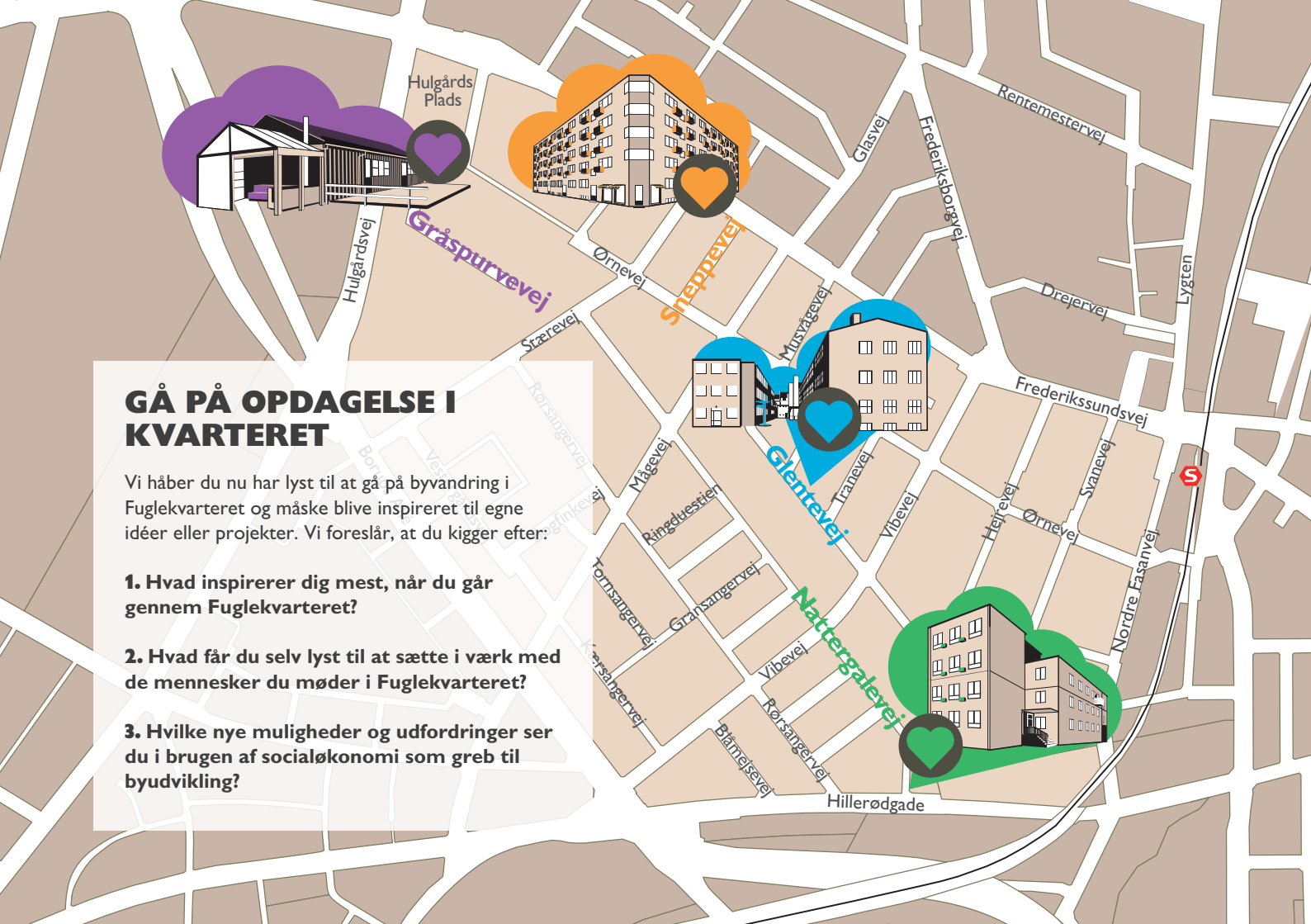
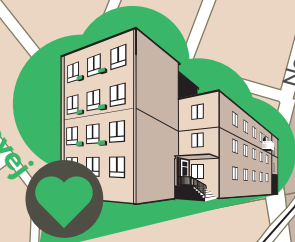

Foto: Kristine Kiilerich

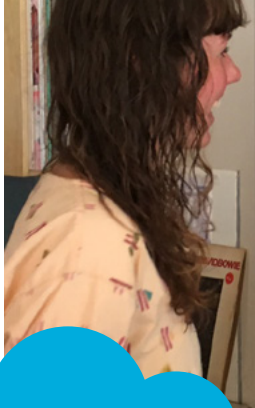
GÅ PÅ OPDAGELSE I KVARTERET

Vi håber du nu har lyst til at gå på byvandring i Fuglekvarteret og måske blive inspireret til egne idéer eller projekter. Vi foreslår, at du kigger efter:

- 1. Hvad inspirerer dig mest, når du går gennem Fuglekvarteret?**
- 2. Hvad får du selv lyst til at sætte i værk med de mennesker du møder i Fuglekvarteret?**
- 3. Hvilke nye muligheder og udfordringer ser du i brugen af socialøkonomi som greb til byudvikling?**

ENGAGEMENT

KØBENHAVNS KOMMUNE